
PSY 212

Psychologie zvuku

Tomáš Řiháček

JS 2010

Zvuk v mytologii

- J.R.R. Tolkien: Silmarilion
- Genesis:
 - I řekl Bůh: „Bud’ světlo!“ A bylo světlo. Viděl, že světlo je dobré, a oddělil světlo od tmy.
 - I řekl Bůh: „Bud’ klenba uprostřed vod a odděluj vody od vod!“ A stalo se tak. (...) Viděl, že je to dobré.
 - I řekl Bůh: „Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby. (...) A stalo se tak. Bůh viděl, že všechno, co učinil, je velmi dobré.
(český ekumenický překlad)

Zvuk v mytologii

ZVUK jako prapůvodní tvořivá síla

ZRAK jako následné potvrzení, reflexe

Náda rúpa Parabrahma

(Zvuk je podobou nejvyššího)

(hinduistická mantra)

Kdo pozná tajemství zvuku,
pozná tajemství vesmíru.

(tibetské rčení)

Síla a moc hlasu

Na počátku bylo Slovo,
to Slovo bylo u Boha,
to Slovo bylo Bůh.
To bylo na počátku u Boha.
Všechno povstalo skrze ně
a bez něho nepovstalo nic,
co jest. V něm byl život
a život byl světlo lidí.
To světlo ve tmě svítí
a tma je nepohltila.

(Jan 1, 1-5)

Síla a moc hlasu

Co znamená ono „Slovo“ ?

- nějaké označení, abstrakce, mentální konstrukt...
- pronesené „slovo“, zvuková energie, vibrace

Logos = slovo, řád, důvod, příčina

Umělé oddělování formy (*zvuku*) a obsahu (*významu*) → zisk i ztráta

Síla a moc hlasu

Neoddělitelnost formy a obsahu

- propojenost verbální a paraverbální složky komunikace
- vyslovené slovo (znějící zvuk) je zároveň informací i energií
- hinduistické a buddhistické mantry – jednota zvuku a významu
- některé jazyky neznají rozlišení na podstatné jméno a sloveso („zvon zvoní“)

Síla jména

- mít jméno = moci být osloven, společensky existovat
- ztratit jméno = být exkomunikován
- znát něčí jméno = mít nad ním moc
- příklad z literatury

Le Guin Ursula Kroeber: Čaroděj Zeměmoří

- jména měla dříve živý význam (významy jmen, příjmení)
- pojem – pojmát, uchopovat (chápat, manipulovat, kontrolovat)

**MAXXIMUM
MUZIKY**

RADIO
EVROPA2

Zrak vs. sluch

- Zrakem vnímáme 80% všech informací
- všechny učebnice obecné psychologie začínají kapitolu o vnímání zrakovou percepcí

x

- „Sluchem přijímá člověk ne sice největší, ale nejvýznamnější podíl informací o světě.“

(J. Havránek: Hluk a zdraví)

Dominance zraku

- dominance zraku není vlastní všem kulturám
 - příklady: kmen Umedů, Suyá, Kauli
- zvukové ukázky: rituální zpěvy z ostrova lidojedů
 - kácení stromů
 - odpočinek u potoka

Aurální kultura

Za aurální kulturu je označována společnost, která je při předávání vědění závislá převážně na ústní informaci, která vytváří síť příběhů, mýtů, přísloví, aforismů, písní a rituálů, jejichž opakování upevňuje sociální strukturu. Veškeré vědění musí být zapamatováno, a proto musí být verbální komunikace formulována v zapamatovatelné podobě – v podobě rýmů, rytmů a melodií. Učení se těmto slovním formulím se realizuje pomocí opakování a nápodoby. I v našem technologickém věku všichni procházíme touto kulturou během dětství.

(H. Rundfunk)

Vizuální kultura

Podle Marshalla McLuhana:

- vynález fonetické (hláskové) abecedy vedl k oddělení psané podoby slova od zvuku
- slova ztrácejí svou magickou sílu osobních významů; zrakový svět je chladný, netečný, vzdálený
- orální kultura starověku se dnes vrací prostřednictvím elektroakustických médií (*global village*)

Sluch

jako inferiorní funkce naší kultury?

- C.G. Jung
 - dominantní funkce – rozvinutá, pročleněná, dobře přístupná vědomí, můžeme ji ovládat
 - inferiorní (méněcenná) funkce – málo rozvinutá, nepročleněná, její působení zůstává mimo vědomí; má primitivní, archaickou povahu, dokáže člověka ovládnout

Zrak vs. sluch

- E. Hanslick: O hudebním krásnu
 - privilegium hudby oproti jiným druhům umění
- T. Ingold
 - „myšlený experiment“

Zrak a sluch v naší kultuře

Zrak	Sluch
▪ postavení očí: vepředu → jsme vně	▪ postavení uší: po stranách → jsme v centru
▪ odděluje, vytváří distanci	▪ vtahuje, proniká

Zrak a sluch v naší kultuře

Zrak	Sluch
▪ neutrální	▪ emočně angažovaný
▪ statický svět obrazů	▪ prchavý svět pohybu

Zrak a sluch v naší kultuře

Zrak	Sluch
▪ racionalita, objektivita, analýza	▪ intuice, zaujatost, syntéza
▪ světlo se odráží od povrchu	▪ zvuk rezonuje uvnitř▪ hlas vyjadřuje nitro

Zrak a sluch v naší kultuře

Zrak	Sluch
▪ definuje self v opozici k druhým (individualisticky)	▪ definuje self ve vztahu k druhým (sociálně)
▪ odcizení, ovládání	▪ naslouchání, pokora

Kritika dichotomií

T. Ingold, L. Soneryd

- objektifikující tendence doby redukovala zrak na nezúčastněné zrcadlení
- také oko může být nástrojem plného a intimního zážitku
- jde o kognitivní styl, resp. angažovanost ve vztahu k prostředí (scientistická perspektiva X fenomenologické Dasein)

Specifika sluchu

- Jak je hledat?
 - rozdíly na biologické rovině
 - rozdíly v povaze podnětů

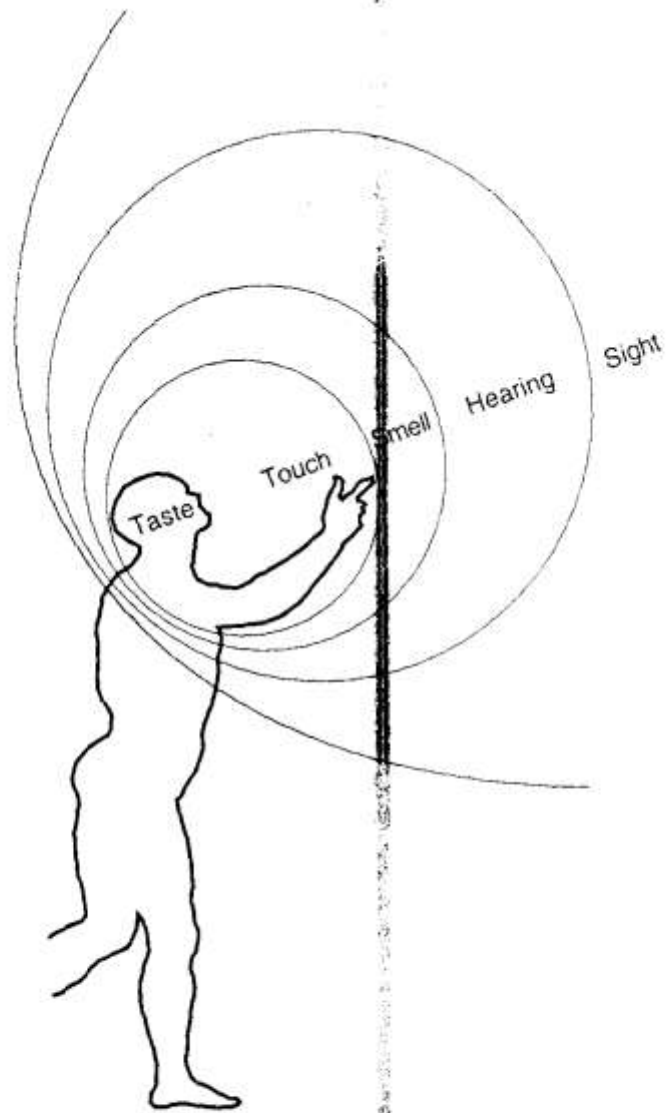
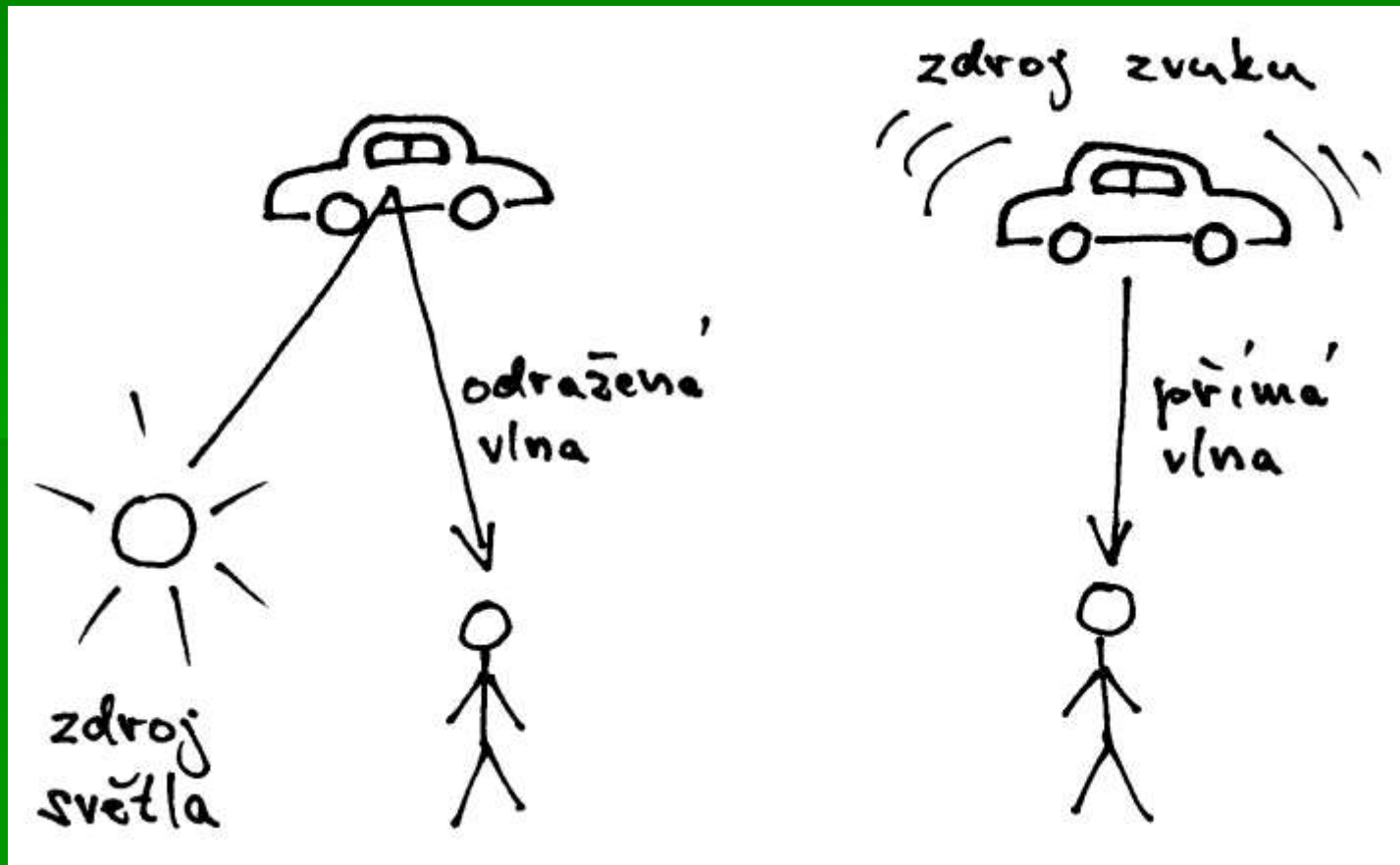

Figure 3.1 The range of the senses

Source: Skurnik and George (1967: 14). Copyright 1964, 1967 by Larry S. Skurnik and Frank George. Reprinted by permission of the authors

Specifika sluchu

- Svět zrakových a sluchových podnětů

Specifika sluchu

- Svět zrakových a sluchových podnětů
 - přímé světlo obvykle nestrukturované, neinformativní; odražené světlo přenáší vysoce strukturovanou informaci o povrchu
 - zvuk informuje primárně o zdroji (aktivitě, události); odražené vlny nesou hrubou informaci o prostředí
 - akustický svět je v urč. smyslu „průhlednější“
 - sluch není primitivnější, jen slouží jiným funkcím

Specifika sluchu

- Synestetické propojení sluchu s hmatem

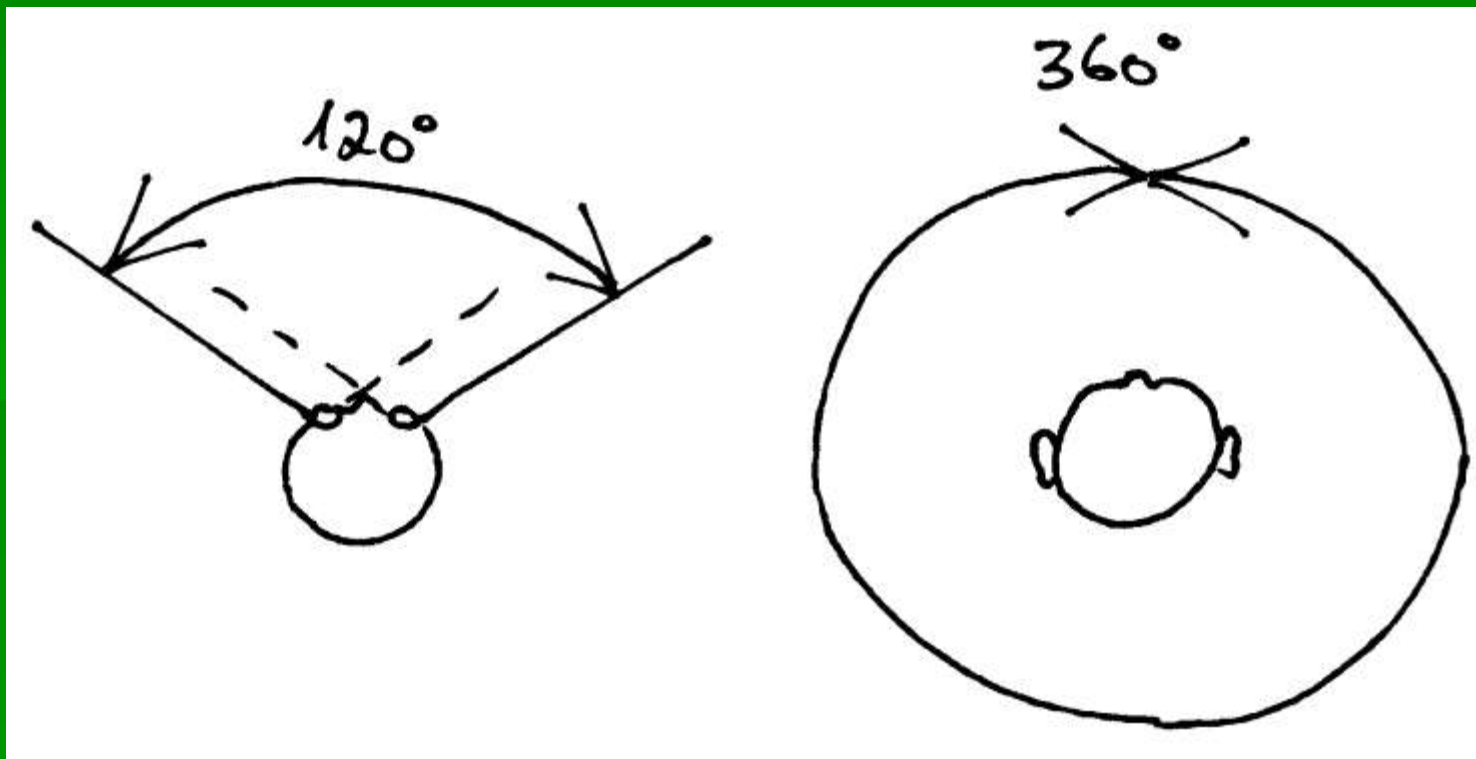

Specifika sluchu

- Synestetické propojení sluchu s hmatem
 - sluchový vjem často vyjadřujeme hmatovou metaforou
 - fylogeneticky stejný základ (mechanické podráždění); zvuk může vyvolat taktilní vjem (zvl. nízkofrekvenční) i vjem bolesti (intenzivní zvuky)
 - hluchota není nikdy tak úplná jako může být slepota (kostní přenos)

Specifika sluchu

- Uši nemají víčka

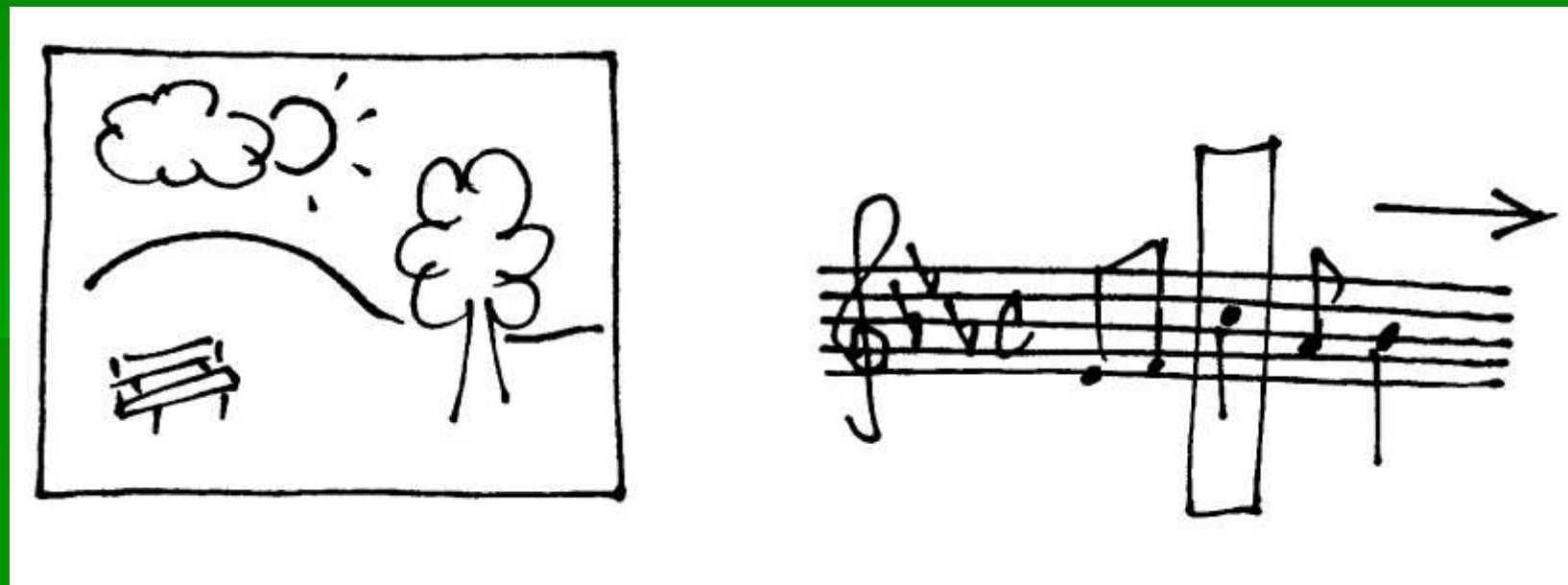

Specifika sluchu

- Uši nemají víčka
 - funkce alarmu, všesměrovost
 - nejrychlejší adaptace, nejkratší reakční čas
 - sluch nelze „odpojit“, slyšíme i ve spánku
 - těsné provázání s regulací aktivace

Specifika sluchu

- Časová vázanost sluchu

Specifika sluchu

- Časová vázanost sluchu
 - simultaneita a svoboda zraku vs. bodovost a nevyhnutelnost posloupnosti u sluchu
 - platí, srovnáváme-li vnímání obrazů a hudby, v reálných situacích se rozdíl stírá

Zrak, sluch, hmat:

srovnání podle H. Jonase

- časová vázanost
- charakter vnímaného
- aktivita
- angažovanost
- svoboda
- vnímání kauzality
- prostorová distance